O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O’RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
SAMARAQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro’yxatga olindi: № 60230600.1.03 2021- yil “ ” ________	**“TASDIQLAYMAN”** SamDU rektori: __________ R.I.Xalmuradov 2021 - yil “__” ________

MUHARRIRLIK MAHORATI
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta’im sohasi:	320000- Gumanitar fanlar
Ta’lim yo’nalishi:	60230600 – Noshirlik ishi

Fan dasturi “Istiqlol davri adabiyoti va adabiyot nazariyasi” kafedrasining 2021-yil 25-may 10-sonli yig‘ilishida muhokamadan o‘tdi.

Kafedra mudiri **prof.Sh.A.Hasanov**

Fan dasturi fakultet uslubiy kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (22-may 2021-yil. № 8-son bayonnoma).

Fakultet uslubiy kengashi raisi **dots. Sh.Mahmadiyev**

Fan dasturi fakultet ilmiy kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (26-may 2021-yil. № 8-son bayonnoma).

Fakultet ilmiy kengashi raisi **prof.A.Pardayev**

Fanning dasturi Samarqand davlat universiteti kengashining 2021-yil 24-avgustdagi 1-sonli majlis bayoni bilan ma’qullangan.

O‘quv ishlari bo’yicha prorektor: **prof.A.S.Soliyev**

Fan/modul kodi *MMM 1006*	O'quv yili 2022-2023	Semestr 4	ECTS – Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	**Ta'lim tili** O'zbek		**Haftadagi dars soatlari** 6

	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy soat (soat)
1.	Muharrirlik mahorati	90	90	180

2. **I. Fanning mazmuni**

Ushbu fan muharrirlik mahorati ishining tarixi, kitob tarixi, bosma ishlar tarixi, gazetalar va jurnallarni nashr qilish tarixi, noshirlik ishiga oid davlat hujjatlari, noshirlik ishiga oid davlat hujjatlari, noshirlik ishining texnologik sxemasi,noshirlik mahsulotlarining turi va tiplari, qo`lyozma va originalni rasmiylashtirishga qo`yiladigan talablar, noshirlik mahsuloti o`lchash birliklari, poligrafik ishlar uchun materiallar kabi masalalarini muharrir nigohi orqali qamrab oladi. Muharrirlik mahorati yuzasidan talabalarni zarur bo`lgan bilimlar bilan qurollantirish, chuqur tushunish, tahlil tadqiq etish malakasini hosil qilish va tahlil etishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. "Muharrirlik mahorati " faniga kirish.

"Muharrirlik mahorati" mustaqil fan sifatida. "Muharrirlik mahorati" fanining tushunchaviy terminologik apparati. Muharrirlik mas'uliyati. Bugunbi muharrirning asosiy vazifalari

2-mavzu. Tahrir va muharrirlik.

Badiiy asar tahriri. Tahrir jarayonida muharrirning asosiy vazifasi. Signal versiyasida muharrir nazorati. Badiiy asar takomilida muharrir mas'uliyati

3-mavzu. Nashr jarayonida muharrirning o'rni.

Nashr jarayoni xususida. Nashr jarayonining bosqichlari. Noshirlik ishida yetakchi kasb – muharrirlik. Muharrir muallifning birinchi yordamchisi

4-mavzu. Muharrir va muallif hamkorligi.

Muharrirning muallif asariga aralashuvi. Asarga zaruriy uslubiy tushunchalar kiritish. Til xususiyatlariga e'tibor. Tahrir jarayonida nuqsonlarni bartaraf etish.

5-mavzu. Matn tahlili va tahriri.

Matnni o'qish muharrirning asosiy vazifasi. Mantga bo'lgan munosabat. Matn tahlilida asosiy talablar. Tahlil va tahrir xususida

6-mavzu. Matn bayoni tahrir ob'yekti.

Matnning bayon uslubi va turlari. Hikoya, tasvir va mulohaza. Xabar xususida. Axboriy tasvir haqida. Hukm chiqarish. Mantiqiy xulosa haqida.

7-mavzu. Zamonaviy noshirlik ishi.

Bugungi noshirlik ishiga nazar. Noshirlik turlari va xillari. Noshirlikda reklama va uning o'rni.

8-mavzu. Adabiy tahrir va mantiq qonuni.

Mantiq va mantiqiylik xususida. Tahrirning mntiqiy asoslari. Mantiqiy mezonlar haqida. Mantiq arefmetikasi xususida

9-mavzu. Asar kompozitsiyasi tahlili va tahriri.

Asar kopmozitsiyasi haqida. Asar kompozitsiyasi va unga bo'lgan munosabat. Matn kompozitsiyasi nuallif ijodiy mahoratining muhim qirrasi

10-mavzu. Sarlavha matnni idroklash asosi.

Asar sarlavhalari va unga bo'lgan munosabat. Sarlavhalarning asardagi ahamiyati. Sarlavha tanlashda mazmunning o'rni. Sarlavha tahrirning birinchi jarayoni

11-mavzu. Matnda yordamchi unsurlar tahriri.

Matnning yordamchi unsurlari haqida. So'zboshi va annotatsiyalar xususida. Matnning kirish qismi va unga qo'yiladigan talablar. Rezyume va uning ahamiyati. Ko'rsatkichlar xususida

12-mavzu. Adabiy tur va tahrir.

Adabiy tur haqida ma'lumot. Adabiy turning asosiy xususiyatlari va tahrir muammosi.

13-mavzu. Badiiy tahrir mas'uliyati

Badiiy tahrir mas'uliyati haqida. Badiiy asarda mazmun va shaklning birligi va uni tahrir etish. Muallifning o'ziga xos ijodiy yo'li.

14-mavzu. Axboriy matnlar tahlili

Ommaviy axborot vositalari xususida. Ommaviy axborot vositalarida adabiy til me'yorining ahamiyati. Gazeta tili haqida. Radio tili xususida.

15-mavzu. Uslub va adabiy tahrir

Uslub va uslubshunoslik. Adabiy tahrirda uslubning ahamiyati. Til va uslubga qo'yiladigan asosiy talablar.

16-mavzu. Matnda tuzatishlarni amalga oshirish

Tahrir usuli. Matnda tuzatishlarni amalga oshirish yo'l-yuriqlari. Uslubiy tajriba. Tilshunoslik tajribasi. Matnda qisqartirib tuzatishlar. Asarga ishlov berib tuzatish

17-mavzu. Tahrir metodikasi va metodologiyasi

Tahrir metodikasi haqida ma'lumot. Tahrirning o'ziga xos xususiyatlari. Muharrir tahriri va mahoratining metodik asosi. Matnning ahamiyati

18-mavzu. Muharrir tabiati va uning tarixiy asoslari

Muharrirlikning eramizdan oldingi davrladagi ahamiyati. Muharrirlik va sharhlash. Muharrirlikning xalqaro standartlari. Muharrirlikka qo'yilgan talablar qo'yilgan talablar.

19-mavzu. Almanaxni tayyorlashda muharrirning o'rni

Almanax haqida ma'lumot. Almanaxga qo'yiladigan talablar haqida. Muharrir va almanax.

20-mavzu. Jurnallarni tayyorlashda muharrir xizmati

Jurnallar haqida ma'lumot. Jurnal nashriga qo'yiladigan talablar. Jurnal va muharrir

21-mavzu. Gazetalarni tayyorlashda muharrir va uning ahamiyati

Gazetalar haqida ma'lumot. Gazetalarga qo'yiladigan talablar. Muharrir va gazeta

22-mavzu. To'plamlarni tayyorlashda muharrirning o'rni

To'plamlar haqida ma'lumot. To'plamlarga quyiladigan talablar haqida. To'plam tayyorlashda muharrirning ahamiyati

23-mavzu. Nashriyotlarda muharrirlik

Nashriyotlarda muharrirning vazifasi. Nashr etilgan asarlarda muharrirning o'rni.

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Muharrirlik tarixiga bir nazar.
2. O'rta asrlarda muharrirlikka bo'lgan munosabat.
3. Alisher Navoiy va muharrirlik
4. Muharrirlik va uning asosiy vazifalari
5. Nashrda ishlov berish konsepsiyasi
6. Badiiy asar mazmunida muharrir vazifasi
7. Muallif qo'lyozmasiga muharrir retsenziyasi

	8. Muharrir tahriri 9. Muharrir tahlilining asosiy prinsiplari 10. Matnga muharrirning baholash mezonlari 11. Matn faktlari va uni tekshirish usullari 12. Mantiqiy tahlil xususida 13. Mazmun tahlili va uni baholash usullari 14. Matndan tashqari tekshiruvda muharrirning asosiy vazifalari. 15. Nashriyot apparatlarini muarrir tomonidan tekshirilishi. 16. Nashriyot apparatlari va ularning vazifalari 17. Korrektura xususida 18. Muharrirlik ishi va nashr yuzi. 19. Bozor muhitida muharrirlik. 20. Internet tarmog'I va muharrir 21. Audiokitoblarni tayyorlashda muharrir vazifasi 22. Radiomuharrirlik **IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1.Muharrirlik tarixi haqida. 2.O'rta Osiyoda muharrirlik tarixi. 3.Markaziy Osiyoda muharrirlik tarixi. 4.XX asr boshlarida muharrirga bo'lgan talablar. 5.O'zbekistonda gazetalarning chop etilishi xususida 6.Sharq nashriyoti xususida. 7.Fan nashriyoti xususida. 8.O'qituvchi nashriyoti xususida. 9.Akademnashr xususida. 10.Nashriyot va muallif. 11. Nashriyot tiplari 12. bugungi muharrirga qo'yilgan talablar 13. Muharrir va estetika 14. Muharrir va dezayn 15. Muharrir va reklama
3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - "Muharrirlik mahorati" fani gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy fanlar turkumiga kiradi.Mazkur fan noshirlik ishiga oid boshqa fanlarning nazariy va uslubiy asosini tashkil qilib, o`z rivojida aniq yo`nalishdagi fanlar uchun zamin bo`lib xizmat qilish, talabalarning adabiy-estetik tafakkurini yuksaltirish *haqida tasavurga ega bo'lishi*; - muharrirlik ishining tarixi, kitob tarixi, bosma ishlar tarixi, gazetalar va jurnallarni nashr qilish tarixi, noshirlik ishiga oid davlat hujjatlari, noshirlik ishining texnologik sxemasi, noshirlik mahsulotlarining turi va tiplari, qo'lyozma va originalni rasmiylashtirishga qo'yiladigan talablar to'g'risida bilimga ega bo'lish *va ulardan foydalani olishi*; - talaba muharrir ishida noshirlik mahsuloti o'lchash birliklari, poligrafik ishlar uchun materiallar, noshirlik mahsulotida chiqish ma'lumotlari, kitoblarni raqamlashning xalqaro standartlari, seriyali mahsulotlarni raqamlashning xalqaro standartlarini

	qo'llash *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.* •
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • tarqatma materiallar; • ko'rgazmali qurollar; • Kompyuter; • Internet yangiliklari; • muammoli ta'lim; • qiyosiy tahlil.
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Tohirov Z. Tahrir asoslari. –Toshkent, 2012. 2. Мильчин И.Э. Издательский словарь-справочник. –М.: Юрист, 1998. 3. Акопов А.И. Общий курс издательского дела. – Воронеж, 2004. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 1. Токарева Н.В. Современное издательское дело. –Воронеж, 2017. 2. Маҳмудов Н. Тил ва ёзув. –Тошкент, 1987. 3. Маҳмудов Н. Ёзув тарихидан қисқача луғат-маълумотнома. –Тошкент: Фан, 1990. 4. Йўлдошев И. Ўзбек китобат санъати ва терминологияси. – Тошкент: Турон-иқбол, 2018. 5. Улуғмуродов Д. Қўлёзмадан китобгача (ўқув қўлланма). –Тошкент: Чўлпон, 2017. **Axborot manbalari (saytlar):** 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. www. genhis philol.ru. 3. http://en.wikipedia.org/wiki/Structuralism 4. http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/struct.html
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universiteti O'quv-uslubiy кengashining 2021-yil 24-avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ul**: M.I.Davronova – SamDU, Istiqlol davri adabiyoti va adabiyot nazariyasi kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari doktori
9.	**Taqrizchilar:** Sh.A.Hasanov SamDU, Istiqlol davri adabiyoti va adabiyot nazariyasi kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori (ichki) M.Xolova – SamDCHTI dotsenti, filologiya fanlari nomzodi (tashqi)